

STAKEHOLDERBEVRAGING VLAAMS-NEDERLANDSE SAMENWERKING DUURZAAMHEIDSCRITERIA OVERHEIDSOPDRACHTEN

Betreft: Samenvattende resultaten van de stakeholderbevraging over een mogelijke Vlaams-Nederlandse samenwerking m.b.t. de ontwikkeling, actualisatie en publicatie van duurzaamheidscriteria voor overheidsopdrachten (1/07/2021 – 30/09/2021)

Status: Definitief

Datum: 15.10.21

Bijlagen: Bijlage 1 – Volledig overzicht van aangeleverde opmerkingen
Bijlage 2 – Lijst van nieuwsbrieven en aangeschreven stakeholders

////////////////////////////////////

Het Facilitair Bedrijf (HFB) en het Departement Omgeving (DOMG) van de Vlaamse overheid organiseerden van 1/07/2021 t.e.m. 30/09/2021 een stakeholderbevraging om na te gaan of en zo ja, in welke mate en onder welke voorwaarden, een samenwerking m.b.t. de ontwikkeling, actualisatie en publicatie van duurzaamheidscriteria voor overheidsopdrachten haalbaar is. Deze nota geeft een beknopt overzicht van de diverse opmerkingen die de stakeholders gaven en hoe de Vlaamse overheid met de gegeven opmerkingen rekening zal houden.

Een meer volledig overzicht m.b.t. de gegeven opmerkingen en aangeschreven stakeholders, zijn als bijlagen bij de nota toegevoegd.

1 SAMENVATTENDE CONCLUSIE

De belangrijkste vraag die HFB en DOMG tijdens de stakeholderbevraging voorlegden, was welke bestaande criteria uit de MVI-criteriatool¹ in Vlaanderen niet haalbaar zijn en waarom. HFB en DOMG hadden op voorhand alvast enkele productgroepen en criteria gedetecteerd waarvoor overname niet wenselijk is (zie '2.7 Opmerkingen over uitgesloten productgroepen en criteria'). De opmerkingen bij andere productgroepen legden geen problemen bloot die de samenwerking in de weg staan. Wel geven sommige stakeholders aan dat inhoudelijk gelijkaardige criteria naar de Vlaamse context omgezet moeten worden. Dit vraagt voor het ene criterium meer werk dan voor het andere criterium. De omzetting van de criteria naar de Vlaamse context werd bij het projectopzet voorzien. **Op basis van de stakeholderbevraging, concluderen HFB en DOMG dat het opzetten van een Vlaams-Nederlandse samenwerking m.b.t. de ontwikkeling, actualisatie en publicatie van duurzaamheidscriteria voor overheidsopdrachten verdergezet kan worden.** De stakeholderbevraging biedt geen sterke inzichten over de clusters / productgroepen die best eerst meegenomen worden in de samenwerking. Een geleidelijke aanpak is evenwel belangrijk, rekening houdende met het bij de Vlaamse overheid beschikbare personeel voor deze oefening en om nog bij te sturen op knelpunten die pas in de praktijk aan het licht komen. **De volgorde waarin clusters / productgroepen worden meegenomen in de samenwerking, zal daarom in de begeleidingscommissie verder besproken worden.**

¹ <https://www.mvicriteria.nl/nl>

2 OVERZICHT VAN OPMERKINGEN EN VERDERE AANPAK

De opmerkingen van de stakeholders kunnen in enkele grote groepen ingedeeld worden:

- De vraag om nieuwe productgroepen toe te voegen of om nieuwe criteria aan bestaande productgroepen toe te voegen
- De vraag om bestaande criteria aan te passen
- Bezorgdheden over:
 - De haalbaarheid van de omzetting van Nederlandse criteria naar de Vlaamse context
 - De objectieve beoordeelbaarheid van criteria en de financiële of administratieve kost van de bewijsvoering
 - Het doordachte gebruik van de criteria door verschillende aanbestedende overheden
 - Het kostenplaatje dat gepaard gaat met het gebruik van de criteria

Naast deze opmerkingen, waren er ook opmerkingen over productgroepen en criteria die al op voorhand door de Vlaamse overheid uitgesloten waren van de samenwerking, en werd er extra informatie meegegeven die in de toekomst nuttig kan zijn voor de verdere uitvoering van het project.

2.1 VRAAG TOT TOEVOEGING VAN PRODUCTGROEPEN OF CRITERIA

Drie stakeholders vragen om een productgroep aan de MVI-criteriatool toe te voegen:

- Productgroep 'Railway' (cluster 'Grond-, weg- en waterbouw (GWW)') – Vraag van Agoria
- Productgroep 'Verpakkingen en paletten' (cluster 'Transport en vervoer') – Vraag van PEFC Belgium
- Productgroep 'Pellets' (cluster 'Energie') – Vraag van PEFC Belgium

Het proces dat in het kader van een eventuele samenwerking m.b.t. duurzaamheidscriteria uitgetekend werd, voorziet dat voorstellen voor het toevoegen (maar ook het schrappen) van productgroepen in overweging genomen worden door de begeleidingscommissie. Daarbij wordt o.a. afgewogen wat het nut is van een eventuele toevoeging (bv. Kopen veel overheden verpakkingen en paletten aan in het kader van hun transport? Welke volume vertegenwoordigt het in het geheel van de overheidsopdrachten? Zijn criteria voor overheidsopdrachten het juiste instrument voor deze productgroep?) en op welke termijn een toevoeging kan doorgevoerd worden.

Verschiedende stakeholders stelden ook voor om criteria toe te voegen aan bestaande productgroepen.

Deze voorstellen worden eerst door de begeleidingscommissie beoordeeld. De voorstellen die overblijven worden aan de toekomstige opdrachtnemer overgemaakt voor verdere beoordeling en behandeling.

2.2 VRAAG TOT AANPASSING VAN CRITERIA

De meeste opmerkingen gaan over het aanpassen van de criteria. Deze opmerkingen zijn in grote lijnen op te delen als:

- Erg concrete suggesties om criteria naar de Vlaamse context aan te passen (bv. vermelding van relevante wetteksten, beleidsdocumenten ... als tegenhanger van de Nederlandse vermeldingen)
- Vragen tot toevoeging van extra bewijsmiddelen
- Informatie die ons toestaat criteria of de extra informatie voor overheden verder te verfijnen en verbeteren (bv. informatie die je de inschrijvers best meegeeft opdat ze een goed voorstel kunnen uitwerken)
- Voorstellen over de verstrenging, afzwakking of aanvulling van criteria

Deze voorstellen worden eerst door de begeleidingscommissie beoordeeld. De voorstellen die overblijven worden aan de toekomstige opdrachtnemer overgemaakt voor verdere beoordeling en behandeling.

Wat opvalt bij vragen m.b.t. het toevoegen van extra bewijsmiddelen, is dat vaak gevraagd wordt om PEFC en FSC op gelijke voet te behandelen. De Nederlandse criteria verwijzen, wanneer die over duurzaam hout / duurzame (hout)vezels gaan, echter al naar beide systemen zonder een onderscheid te maken.

Tot slot is er een vraag om naast de criteria ook de weergave aan te passen, meer bepaald de weergave voor suggesties ('SUG'). Dit zijn geen criteria maar algemene suggesties, waardoor er ook geen blaadjes bij worden vermeld. De blaadjes bij een criterium geven de moeilijkheidsgraad aan. Één stakeholder gaf aan dat het ontbreken door blaadjes door aankopers geïnterpreteerd kan worden als extreem gemakkelijk door te voeren. *De toelichting over de betekenis van de blaadjes staat op een algemene pagina 'Over MVI' die niet door alle bezoekers wordt bezocht. Ook tijdens de gebruikersbevraging die Jager & Prooi in opdracht van de Nederlandse Rijksoverheid organiseerde in de zomer van 2021 bleek dat het niet voor alle gebruikers duidelijk is wat de blaadjes precies betekenen, of wat het betekent wanneer er een suggestie zonder blaadjes staat. De begeleidingscommissie bespreekt verder welke verbeteringen mogelijk zijn om de duidelijkheid over de (afwezigheid van) blaadjes te verbeteren.*

2.3 BEZORGDHEID OVER HAALBAARHEID VAN NEDERLANDSE CRITERIA IN VLAANDEREN

Verschillende stakeholders plaatsten vraagtekens bij de haalbaarheid van de Nederlandse criteria in Vlaanderen. Een aantal van de opmerkingen komt voort uit de veronderstelling dat de Vlaamse en Nederlandse criteria letterlijk hetzelfde zullen zijn. De toelichting die aan de stakeholders werd meegegeven via de webpagina's van de Vlaamse overheid over maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten² gaf al aan dat dit niet het geval is. De webpagina vermeldde:

"Een eventuele samenwerking zal o.a. vertrekken vanaf de in Nederland al bestaande criteria. Voor deze criteria wordt onderzocht of ze geschikt zijn voor Vlaanderen. Geschikte criteria zullen verder aangepast worden naar de Vlaamse context, door:

- Aangepast taalgebruik (bv. Plan van Eisen → Bestek)
- Aangepaste verwijzingen naar wetgeving en beleid
- Toevoeging van interessante Vlaamse initiatieven (bv. toevoeging Recupel-systeem voor cluster 'Automatisering en telecommunicatie')

Andere opmerkingen gingen vooral over:

- Het gebruik van Nederlandse (NEN) normen. *De Vlaamse overheid zal de (inter)nationale tegenhangers van de NEN-normen gebruiken. Voor de productgroepen waarvoor deze opmerking gemaakt werden, bestond voor elke NEN-norm een EN- en/of ISO-tegenhanger. Uitzondering is de NTA 8195:2020 (Circulair textiel - Eisen en categorieën) waarvoor nog aan certificatie en de omzetting naar een ISO-norm wordt gewerkt. Er is geen Vlaams of Belgisch gelijkaardig initiatief en het is nog te vroeg om al goed te kunnen beoordelen of het volwaardig toepasbaar is in België. Wel was Centexbel als stakeholder en expert betrokken bij het uitwerken van deze NTA. Voor de eventuele overname van de criteria die op NTA 8195:2020 steunen, zal dan ook verder overlegd worden met o.a. Centexbel en de experts circulair textiel bij OVAM.*
- De omzetting van sociale criteria over de internationale sociale voorwaarden en social return, waar het kader en de beleidsdoelstellingen binnen Vlaanderen anders zijn. *De achterliggende principes van de criteria – aandacht voor arbeidsomstandigheden doorheen de keten en sociale winsten via tewerkstelling – zijn ook in Vlaanderen erg relevant. De omzetting van die principes naar de Vlaamse context zal echter een nauwe samenwerking met DWSE vragen. DWSE werd hierover begin 2021 al geïnformeerd.*
- Specifiek voor de meubelsector wordt geopperd dat criteria m.b.t. de levering van (uitsluitend) tweedehands meubilair voor geen enkele Belgische partij haalbaar zijn. *Dit criterium komt niet voor in de MVI-criteriatool. De stakeholder verwijst naar een concrete overheidsopdracht, niet naar de MVI-criteria.*

² <https://overheid.vlaanderen.be/overheidsopdrachten-en-raamcontracten/duurzame-en-innovatieve-overheidsopdrachten/mvi-criteriatool>

Het stakeholderoverleg leverde voor geen enkele productgroep opmerkingen op die wijzen op de volledige ongeschiktheid van een criterium of criteriaset voor Vlaanderen³. Wel zal de omzetting in sommige gevallen meer creativiteit vragen dan in andere gevallen (cfr. opmerking over sociale criteria). We waken er bij de omzetting over dat de criteria haalbaar zijn binnen de Vlaamse context.

2.4 BEZORGDHEID OVER BEWIJSVOERING

De bezorgdheden m.b.t. bewijsvoering vallen in grote lijnen uit mekaar in twee groepen:

- Bezorgdheid over de kostprijs of haalbaarheid van de gevraagde bewijzen voor ondernemingen – daarbij wordt vooral op het gebruik van ‘dure’ en/of administratief zware milieukeurmerken en (ISO-)certificaten gewezen
- Bezorgdheid over het objectief beoordelen van criteria of bewijsvoering

Er waren ook enkele concrete voorstellen om bij een criterium de lijst met bewijsmiddelen verder aan te vullen. Die voorstellen werden onder ‘Vraag tot aanpassing van criteria’ genoteerd.

De eerste groep bezorgdheden sluit gedeeltelijk aan bij ‘Bezorgdheid over doordacht gebruik criteria’ (zie lager). De bewijslast die opgelegd wordt, is gelinkt aan de criteria en moet in verhouding staan met de opdracht die wordt uitbesteed. Naast de maatregelen die HFB en DOMG voorzien om in te gaan op de bezorgdheden over het doordacht gebruik van criteria, voorziet de MVI-criteriatool in een oplist van meerdere mogelijke bewijsmiddelen, voor zover dat mogelijk is. HFB en DOMG waken er over dat de MVI-criteriatool ook in de toekomst aandacht heeft voor meerdere mogelijke objectieve bewijsmiddelen.

Criteria linken aan de mogelijke bewijsvoering is wel belangrijk binnen de samenwerking. Dat toont de tweede groep van geuite bezorgdheden aan. Er is een duidelijke vraag naar objectieve en voor de aankopers haalbare middelen om criteria bij de gunning of tijdens de uitvoering te kunnen controleren. Dat komt niet alleen de objectiviteit ten goede, maar reduceert ook het risico op fouten en geschillen en beperkt de administratieve lasten.

Concreet zal de Vlaamse overheid op twee manieren met deze bezorgdheid omgaan:

- Aandacht voor doordacht gebruik van criteria bij de introductie van de tool (zie Bezorgdheid over doordacht gebruik criteria)
- Het voorzien van zo volledig mogelijke overzichten van bewijsmiddelen

2.5 BEZORGDHEID OVER DOORDACHT GEBRUIK CRITERIA

Heel wat bezorgdheden gaan over het goed gebruik van criteria. De stakeholders opperen dat het knippen en plakken van criteria kan leiden tot situaties waarin er geen of niet voldoende aanbod is. De stakeholders vrezen verder dat criteria gebruikt zullen worden, ook wanneer ze niet voldoende verband houden met de opdracht of wanneer ze niet in verhouding zijn tot (de omvang van) de opdracht, waardoor kleinere spelers uit de boot vallen.

Deze bezorgdheden zijn erg terecht. De duurzaamheidscriteria die de Vlaamse overheid ter beschikking wil stellen, zijn bedoeld als inspiratie. Ze kunnen een goede voorafgaande analyse van de situatie, noden en wensen van de aanbestedende overheid en een sterke marktverkenning niet vervangen. De Vlaamse overheid voorziet daarom bij de lancering van de tool een communicatiecampagne, met naast geschreven communicatie ook mondelinge toelichtingen waarin dieper wordt ingegaan op de manier waarop je maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten op een professionele manier aanpakt, en hoe je de voor jouw situatie juiste criteria kiest en verder op maat vorm geeft. Hiermee dragen we bij aan de verdere professionalisering van aanbestedende

³ M.u.v. productgroepen en criteria die al op voorhand door de Vlaamse overheid gedetecteerd waren als samenwerking niet mogelijk / wenselijk

overheden en maken we hen er op attent dat ze bewust en weloverwogen met de criteria aan de slag moeten gaan.

2.6 BEZORGDHEID OVER KOSTPRIJS CRITERIA

Enkele stakeholders, voornamelijk marktspelers, drukken hun bezorgdheid uit dat sommige criteria voor een stevige meerprijs zullen zorgen. *Deze bezorgdheid hangt samen met de bezorgdheid over het doordacht gebruik van criteria. Een goede marktverkenning moet aan het licht brengen welke de effecten zijn van noden en wensen op het aanbod en de te verwachten kostprijs zodat overheden doordacht beslissingen kunnen nemen.*

2.7 OPMERKINGEN OVER UITGESLOTEN PRODUCTGROEPEN EN CRITERIA

Sommige productgroepen werden op voorhand door de Vlaamse overheid zelf al uitgesloten van een Vlaams-Nederlandse samenwerking. Het ging over 3 productgroepen binnen de cluster 'Kantoorgebouwen':

- Nieuwbouw (Vlaanderen schuift het duurzaamheidsinstrument GRO naar voor)
- Renovatie (Vlaanderen schuift het duurzaamheidsinstrument GRO naar voor)
- Sloop (Vlaamse / Belgische markt is anders georganiseerd en werkt samen met o.a. OVAM aan een eigen instrument)

Desalniettemin maakte één stakeholder verschillende opmerkingen over deze productgroepen. *Deze opmerkingen ondersteunden het standpunt van HFB en DOMG dat het beter is om deze productgroepen (minstens in een eerste fase) buiten de samenwerking te houden.*

Naast productgroepen, werd ook voor één criterium besloten dat het niet overgenomen kan worden, met name het Nederlandse criterium m.b.t. biobased bekercups / disposables (productgroepen Automaten en Catering). Dit criterium is in tegenspraak met de Vlaremabepalingen m.b.t. het vermijden van eenmalige bekercups en cateringverpakkingen. Hierover werd één opmerking gemaakt. *De Vlaamse criteria zullen een aangepast criterium vermelden dat is afgestemd op de bepalingen uit het Vlaremabepalingen en zal doorverwijzen naar de infopagina's van de OVAM hieromtrent.*

2.8 EXTRA INFO

Verschiedende stakeholders leverden contactpersonen aan met een specifieke expertise die nuttig zal zijn om de eindresultaten van een samenwerking naar een Vlaamse versie om te zetten. Andere stakeholders gaven aan dat ze ook in de verdere ontwikkeling en actualisatie van criteria betrokken willen worden.

De informatie m.b.t. experts zal zeker goed van pas komen in de toekomst. De stakeholders zullen jaarlijks hun feedback kunnen geven, en bij grondige actualisatierondes is er een uitgebreide bevraging van de stakeholders voorzien.